

Eva Tomášková

eva.tomaskova@law.muni.cz

Fungování ekonomického systému

Ekonomika veřejné správy

Organizace předmětu

30. 9. Tomášková

1. Vymezení předmětu zkoumání, fungování ekonomického systému společnosti
2. Stát a jeho role v ekonomickém systému

2. 12. Blažek

1. Ekonomická úloha státu z pohledu ekonomických teorií
2. Monetární politika

9. 12. Kyncl

1. ČNB
2. Fiskální politika

Literatura

Základní literatura

- Blažek, J., Kerlinová, A. a Tomášková, E. *Ekonomika veřejné správy*, 2016

Další doporučená literatura

- Fuchs, K., Tuleja, P. *Základy ekonomie*. 2. upravené vydání. Praha: Ekopress, s. r. o., 2005. ISBN 80-86119-94-7.
- Jurečka, V. a kol. *Makroekonomie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.
- Hamerníková, B., Maaytová, A. a kol. *Veřejné finance*. 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, 340 s., ISBN 978-80-7357-497-0.
- Ochrana, F., Pavel, J., Vítek, L. a kol. *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. Praha: Grada, 2010.
- Pekárek, A. *Výzkum informací veřejného sektoru České republiky*. Ikaros Roč. 13, č. 3 (2009). [citováno 10. 7. 2014]. Dostupný z: <http://www.ikaros.cz/vyzkum-informaci-verejneho-sektoru-ceske-republiky>
- Peková, J., Pilný, J., Jetmar, M. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha: ASPI, 2008.

Zkouška

- Forma zkoušky: Písemná a ústní
- Obsahové zaměření:
 - Blažek, J., Kerlinová, A. a Tomášková, E. Ekonomika veřejné správy, 2016
 - Informace z přednášek

Veřejný sektor (1)

- zahrnuje instituce a organizace zabývající se činnostmi, které nejsou předmětem zájmu subjektů soukromého sektoru, nebo redistribucí
- jsou úplně či částečně financovány z veřejných prostředků
- jsou spjaty s fiskálním systémem a rozpočtovou soustavou

Veřejný sektor (2)

- Poslání veřejného sektoru:
 - předcházet důsledkům selhání trhu,
 - řešit důsledky selhání trhu v ekonomickém růstu a sociálním rozvoji.
- Veřejný sektor se zabývá:
 - vymezením argumentů pro rozvoj a uplatnění ekonomické úlohy státu,
 - hlavními oblastmi činnosti veřejného sektoru,
 - analýzou a rozbořem specifik výsledných produktů veřejného sektoru,
 - efektivitou činností institucí ve veřejném sektoru.

Funkce veřejného sektoru

- ekonomická – zabezpečení veřejných statků, podpora soukromého sektoru, redistribuce příjmů a bohatství, snižování nezaměstnanosti, přispívá k tvorbě HDP
- sociální – stanovení podmínek pro kvalitu lidského života, vytváření sociálního klima a zastávání částečně i charitativní úlohy
- etická – stanovení a zabezpečení dodržování morálních a etických zásad
- politická – rozvíjení občanské společnosti, rozvíjení demokracie, řešení důsledků ekonomické globalizace

Úkol veřejného sektoru

- vytvářet vhodné podmínky pro fungování soukromého sektoru
- zajistit potřebné statky, které v požadované kvalitě a kvantitě nedokáže zabezpečit soukromý sektor

Příčiny selhání trhu a státních zásahů

- Mikroekonomické
 - nedokonalá konkurence
 - nedostatek informací
 - existence přirozeného monopolu
 - existence veřejných statků
 - vznik externalit
- Makroekonomické
 - nedostatečné využívání zdrojů
 - zabezpečit stabilní hospodářský růst
- Mimoekonomické
 - potřeba zmírnit nerovnosti mezi subjekty
 - potřeba zvýšit kvalitu lidského potenciálu
 - ohled na životní prostředí

Velikost a struktura veřejného sektoru

- Velikost a strukturu veřejného sektoru ovlivňují:
 - faktory ekonomické
 - bariéry výkonnosti
 - bariéry spotřeby
 - bariéry výběru daní
 - faktory historické a geopolitické
 - státní paternalismus x liberalismus
 - přírodní podmínky
 - faktory demografické
 - růst populace
 - změny ve věkové a sociální struktuře
 - změny preferencí
 - faktory kulturně náboženské
 - faktory politické
 - kvantita a kvalita veřejných statků
- Podíl veřejných výdajů na veřejný sektor k HDP.
(v ČR v současné době kolem 48 %)

Veřejná správa

- Veřejný sektor je řízený veřejnou správou, jejímž posláním je právě řízení a správa veřejného sektoru.
- Za veřejnou správu se označuje:
 - záměrné činnosti a úkoly vykonávané na jednotlivých vládních úrovních ve veřejném zájmu, především k zajištění veřejných statků (**funkční pojetí VS**)
 - instituce, které tuto činnost vykonávají. Státní instituce vykonávají veřejnou správu přímo, ostatní instituce pouze odvozeně, např. územní samospráva (**organizační pojetí VS**)

Veřejná správa - dělení

- Státní správa - je zabezpečována:
 - přímými vykonavateli, tj. vládou, ministerstvy, ostatními správními úřady s celostátní nebo územní působností, veřejnými ozbrojenými sbory či hlavou státu
 - nepřímými vykonavateli, tj. orgány obcí a krajů (obecní úřady, pověřené obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, zvláštní orgány obcí a krajů, komise rad obcí).
- Samospráva je správou části veřejných záležitostí, které jsou vykonávány jinými subjekty veřejné správy, než je stát a to jejich jménem na vlastní odpovědnost a jejich vlastními prostředky
- Ostatní veřejná správa – zbytková oblast veřejné správy, kterou vykonávají částečně samosprávné a nesamosprávné instituce, které plní veřejné úkoly vlastními prostředky

Organizace veřejné správy

- územní – je v ČR představované úrovní ústřední, oblastní a obecní, přičemž rozhodující je trvalé bydliště či sídlo
- věcné – vyplývá z vlastnictví k určité věci nebo obstarávání společných záležitostí, např. služeb u svazků obcí. Dále se člení na správu politickou (všeobecná) nebo odbornou (specializovaná).
- strukturální – je založené na systému základních pravidel vytvářejících rámec pro určitou činnost
- funkční – se týká vědomě vytvářené činnosti podle legislativně daných úkolů.

Principy „dobré správy“

- Principy dodržování právního řádu:
 - Zákonnosti
 - Nestrannosti
 - Právní jistoty
 - Časové přiměřenosti
 - Odpovědnosti
 - Otevřenosti
 - Úcty k soukromí
 - další

Ekonomika veřejné správy

- Odborná disciplína zkoumající ekonomické aspekty veřejné správy:
 - Ekonomické vztahy
 - Volbu a účinnost nástrojů regulace
 - Výkonné, efektivní a hospodářské fungování institucí veřejné správy
- Nejdůležitější nástroje:
 - Státní rozpočet a další veřejné rozpočty

Fungování ekonomického systému společnosti

- založeno na celkové koordinaci tohoto systému
- ↓
- koordinace znamená soulad mezi jednotlivými částmi tohoto systému
- ↓
- subjekty se musí vyznačovat účelným chováním
- ↓
- založeno na racionálním chování

Racionální chování

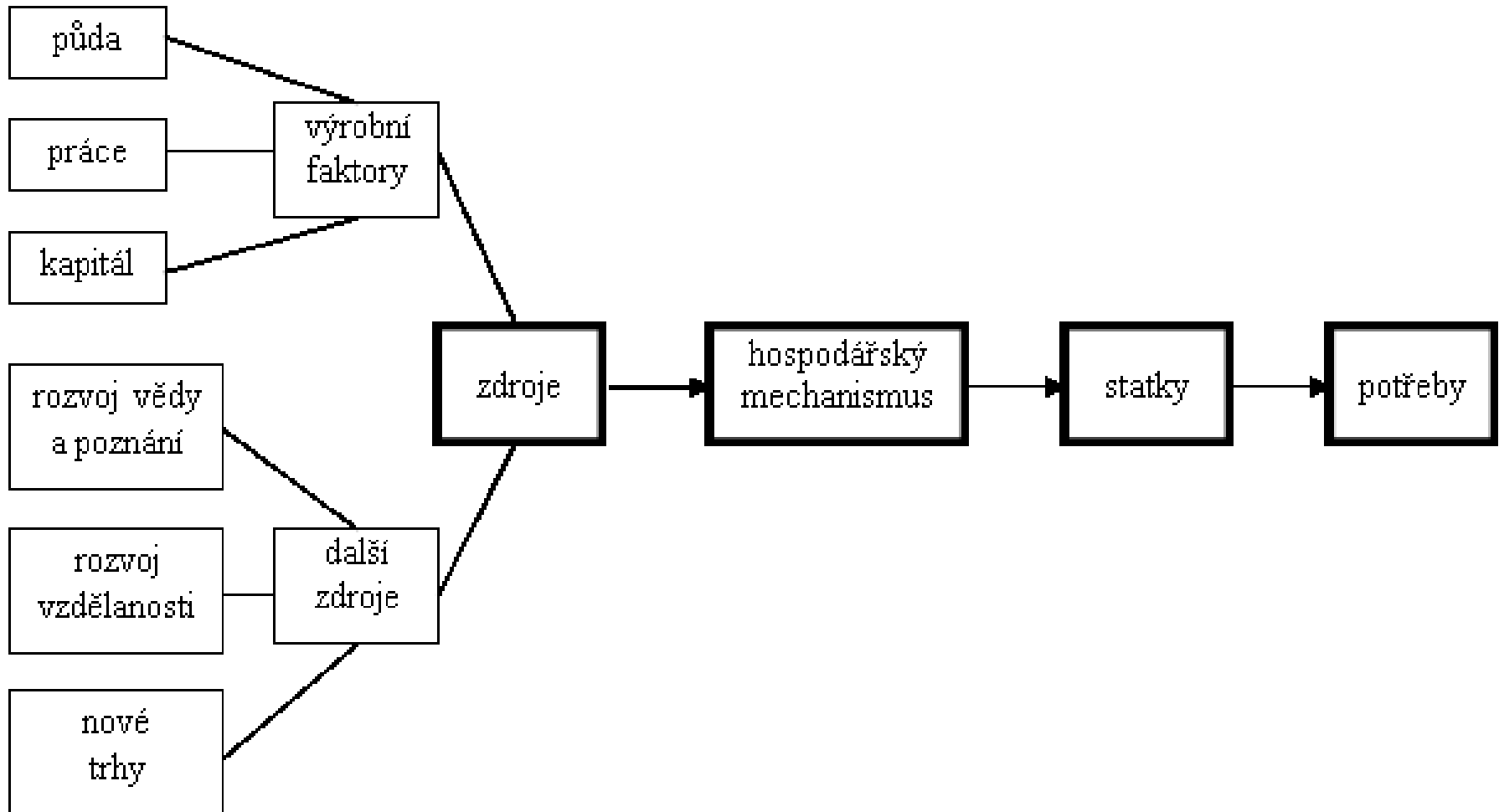
- Jedinci mají vyjasněné a konzistentní preference.
- Jedinci se snaží maximalizovat svůj užitek (nakupuje statky, které budou uspokojovat jeho potřeby, přitom ze statků vybírá ty, které mu přináší nejvyšší užitek.
- Jedinci se snaží optimalizovat – jedinec velikost užitku poměřuje s velikostí oběti, které za tyto statky bude muset přinést.
- Jedinci se vyznačují subjektivním vnímáním užitečnosti.
- Jedinci se budou chovat dle teorie racionálního jednání, aniž by tuto teorii znali, neboť pokud by se totiž podle této teorie nechovali, způsobovali by si škodu.
- Racionalita není patrná ve volbě cílů, ale ve volbě prostředků k dosažení cílů.
- Racionalita rovněž předpokládá, že pokud jedinec zjistí, že si svým jednáním způsobuje škodu, své jednání změní. Racionální chování spočívá v tom, že jedinec systematicky neopakuje chyby, nikoliv, že je neomylný.

Racionální chování státu

- Stát se rovněž chová racionálně, neboť poměřuje užitek obyvatelstva s celkovými náklady spojenými se zabezpečením konkrétního veřejného statku.
- Účelem celého hospodářství i jednotlivých ekonomických subjektů je tedy ze zdrojů vytvářet statky sloužící k uspokojování potřeb.

Vztah zdrojů a potřeb

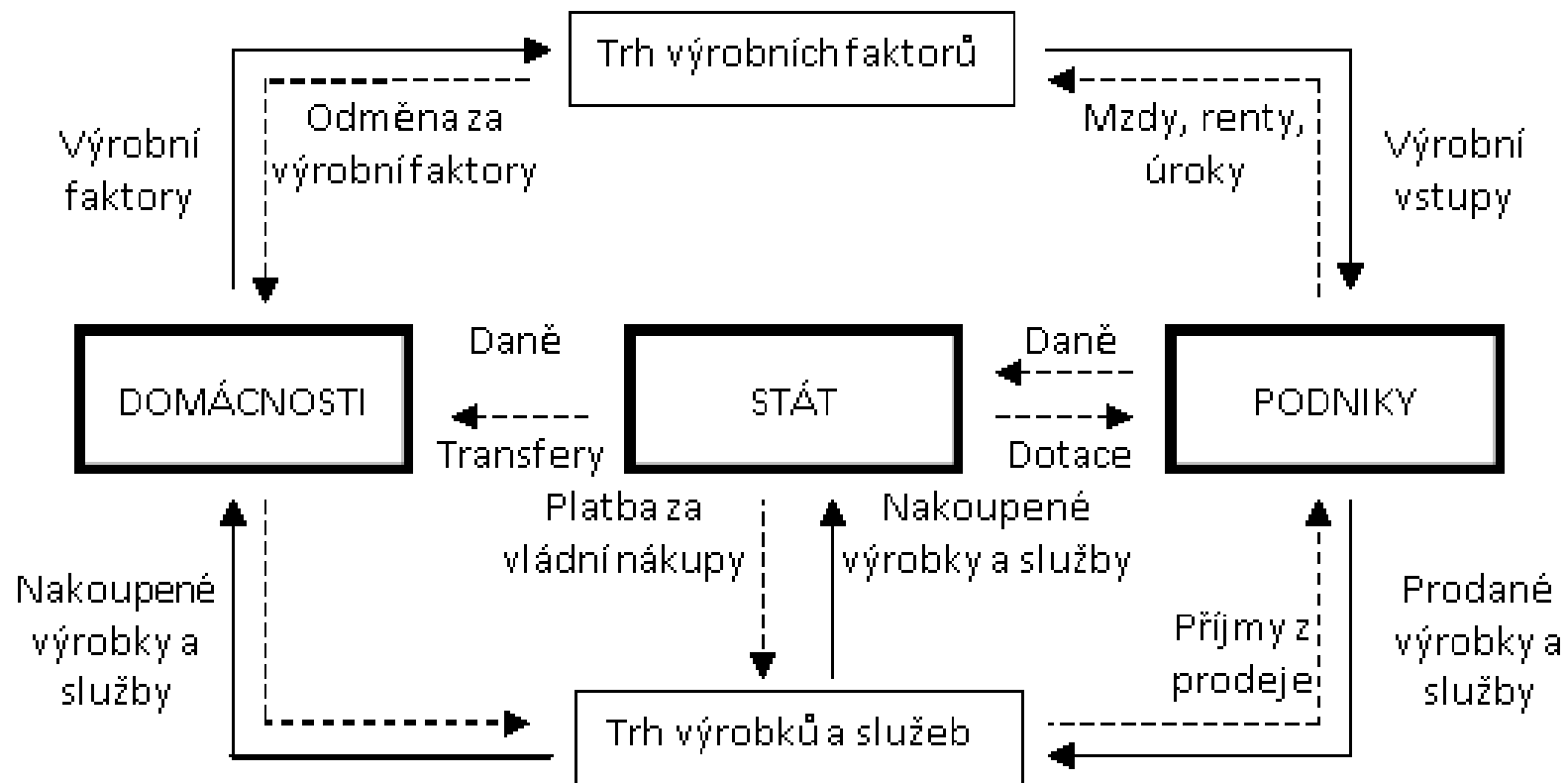

Funkce cen

- **Informační funkce**
 - Zprostředkovatel přenosu informací o potřebách, zálibách, zvyklostech spotřebitelů, výrobních možnostech, zdrojích (neplatí u nedokonalých trhů)
- **Alokační (regulační) funkce**
 - Odráží změny v preferencích
 - Převaha nabídky – cenový pokles
 - Převaha poptávky – cenový vzestup
- **Stimulační funkce**
 - Diferenciační dopad na výrobce
- **Omezovací funkce**
 - Pouze někteří spotřebitelé mohou spotřebovat
- **Funkce distribuční**
 - Cena je nástrojem distribuce důchodů při směnných transakcích.

Role jednotlivých subjektů systému

→ Tok výrobních faktorů, výrobků a služeb

---> Tok peněz

Dělení statků

- **dle charakteru statků**
 - volné statky
 - ekonomické statky
- **z institucionálního hlediska**
 - čistě tržní statky
 - čistě netržní statky – daňová cena
 - polotržní statky- uživatelská cena (poplatky za rozhlasové a TV vysílání)
- **podle způsobu rozhodování**
 - soukromé statky
 - veřejné statky
- **z ekonomického hlediska**
 - čisté soukromé statky
 - čistě kolektivní statky – činnost policistů, hasičů
 - smíšené kolektivní statky – např. dálniční známky
 - fakultativní
 - přikázaná státem tzv. upřednostněné veřejné statky

Veřejné statky

- souhrn zboží a služeb poskytovaných za účelem uspokojení veřejných potřeb
- Nejčastější chyby v definování:
 - Veřejné = veřejná produkce a veřejné financování produkce
 - Jsou poskytovány zdarma
 - Veřejný sektor je při produkci veřejných statků vždy neefektivní
- Veřejné statky jsou spojeny s:
 - nerivalitou spotřebitelů
 - nedostupností preferencí
 - výskytem „černého pasažéra“

Způsoby zabezpečování veřejných statků

- ve veřejném sektoru
- veřejnou zakázkou u soukromého sektoru
- společná participace veřejného a soukromého sektoru

Kritéria pro rozhodování o způsobu zabezpečení veř. statků

- Objem vynakládaných finančních prostředků z veřejných rozpočtů
- Užitek obyvatel

Faktory růstu veřejných výdajů

- Demografické faktory
- Válečné události
- Inflace, vyšší nákladovost služeb
- Technologické změny
- Politické a sociální vlivy
- Demonstrační efekt